

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: SKRIFTEN ALENE

ARTIKLER OG INNLEGG

DET DIGITALE KIRKEROMMET VOKSER
ET PROSJEKT ER OVER
DET FORSONENDE MANGFOLD
- ET HÅPSTEGN

ORD AV LUTHER

SØNDAGSTEKSTEN

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN
3. SØNDAG I PÅSKETIDEN
1. MAI

SKRIFTEN ALENE

I forbindelse med reformasjonsjubileet er det blitt satt søkelys på mange sentrale anliggender i den lutherske reformasjon. Ikke minst gjelder det tanken om at frelsen gis oss for Jesu skyld av nåde alene (*sola gratia*). Dette kommer til uttrykk i at "nåde" er gjort til tema for den norske reformasjonsmarkeringen, bl.a. med et undertema som "frelsen er ikke til salgs". Dermed markeres det som gjerne har vært omtalt som reformasjonens "materialprinsipp", nemlig at rettferdigjørelsen skjer ved troen på Kristus alene.

En side ved reformasjonen, som ikke har fått den samme oppmerksomhet, er det man gjerne omtaler som reformasjonens "formalprinsipp", nemlig Bibelens grunnleggende rolle for som norm for teologi og kirke. Det handler altså om det man kan kalle "Skriften alene" (*sola Scriptura*) eller "skriftprinsippet". Også denne siden ved reformatorisk teologi er imidlertid nødvendig å trekke fram hvis en vil forstå drivkreftene i reformasjonen. Likedan er en besinnelse på Bibelens rolle nødvendig i utviklingen av en reformatorisk teologi i dag.

Når Luther i det hele tatt var i stand til å ta et oppgjør med de mange problematiske trekk i sin samtids kirkeliv, var det nettopp fordi han påberopte seg en mer grunnleggende autoritet enn den han fant i tradisjonen og i kirkeledelsen. Som Jesu Kristi kirke er kirkens utgangspunkt og grunnlag det evangelium som apostlene forkynte. Fordi dette budskap er nedskrevet i Bibelen, blir den det avgjørende grunnlag all kristen teologi og forkynnelse.

Dermed er det også gitt en nøkkel til tolkningen av Bibelen: Som bærer av evangeliet om

Kristus blir evangeliet også nøkkelen til å forstå bibelteksten. Fordi Bibelens midtpunkt er Kristus, må den tolkes i lys av sitt midtpunkt. Som Guds ord til oss inneholder Bibelen alt vi trenger til vår frelse, uten dermed å gi ufeilbarlig informasjon om alle mulige andre forhold. I sitt sentrale innhold er Bibelen klar og trenger ingen andre instanser ved siden av seg.

Denne forståelsen av Skriften og dens rolle gjorde reformasjonens radikale tradisjonskritikk mulig: Uansett hvilke autoritet det er snakk om, må all praksis og all teologi prøves på Bibelen. Samtidig var reformasjonen mer enn tradisjonskritikk: Der tradisjonen var i samsvar med tra-

disjonen, kunne den bekrefte. Og tradisjonen var også en vei inn i forståelsen av Skriften. Også Luther kunne derfor påberope seg forskjellige stemmer fra kirkens historie til støtte for sitt syn i

ulike spørsmål.

Den siste iaktakelsen illustrerer et viktig poeng i denne sammenheng: Selv om Skriften alene må være det øverste kriterium for teologi og forkynnelse, står den aldri faktisk alene. Vi tolker aldri Bibelen uavhengig av den tolkningstradisjon vi står i. Men tradisjonen kan også binde oss til bestemte lesninger på en måte som gjør at vi setter tradisjonelle tolkninger på linje med Bibelen selv. En luthersk teologi i dag må derfor både være tradisjonsforankret og tradisjonskritisk.

Mens tradisjonen på mange måter kan sies å være et resultat av kirkens historiske erfaring med å lese og anvende Bibelen, kan vi i dag naturligvis ikke lese Bibelen uavhengig av vår egen erfaring, verken som enkeltkristne eller som kirke. Det betyr ikke at våre erfaringer kan erstatte Bibelen

En besinnelse på Bibelens rolle er nødvendig i utviklingen av en reformatorisk teologi i dag.

som norm, like lite som tradisjonen kan det. Heller enn å forsøke å gi inntrykk av å lese Bibelen uavhengig av egne erfaringer er det viktig å la så mange typer erfaringer som mulig slippe til. Altfor ofte har bibellesningen vært basert på erfaringene til én privilegert gruppe, noe bl.a. frigjøringsteologi og feministteologi har påpekt og kritisert.

En viktig innsikt fra Luthers bruk av Bibelen, er at den alltid må leses i lys av sin hovedsak, nemlig evangeliet om Kristus. Reformasjonens formalprinsipp må altså leses i lys av dens materialprinsipp. Bibelen er ikke en bok som vil gi oss kunnskap om alle mulige slags forhold, men som vil peke på Guds gjerning i Jesus.

Det er viktig å ta med seg et slikt prinsipp for en teologisk bibeltolkning i møte med ulike spørsmål som diskuteres i kirken. Det er simpelthen ikke nok å vise at Bibelen sier noe om et bestemt tema – eventuelt konstatere at den ikke sier noe – som basis for et forsvarlig teologisk standpunkt. Det er også nødvendig å vise hvordan et spørsmål forholder seg til Bibelens hovedsak. I noen spørsmål kan vi ikke gjøre tekstens ordlyd gjeldende som noe vi er bundet av i dag (f.eks. å forstå skapelsesberetningene som en historisk kilde til verdens tilblivelse). I andre spørsmål må vi kan hende hevde noe som kristelig nødvendig som Bibelen ikke uttaler seg om overhead (f.eks. å ta vare på klima og miljø).

Den aktuelle debatten om homofili og likekjønnet ekteskap er et uttrykk for at denne grensedragningen ikke er så lett i praksis. At man tenker ulikt i dette spørsmålet, bør ikke føre til at man uten videre konkluderer med at andre har forlatt Skriften som norm. Å gi inntrykk av at

man bare kan ”lese det som det står”, uten å reflektere over de ulike tolkningsmessige dilemmaer, er ingen god strategi for en luthersk kirke.

Innsikten at Skriften alltid må tolkes, og at det må skje i lys av dens sentrum, må samtidig ikke bli en unnskyldning for ikke å ta de bibelske tekster på alvor. Tendenser til dette hører vi av og til når henvisning til aktuell erfaring brukes til å sette bibeltekster til side uten at det gjøres rede for hvordan dette kan skje. At det er jeg som har rett dersom jeg og Paulus er uenige, er slett ikke opplagt.

At Bibelen må leses ut fra sitt sentrum, betyr heller ikke at Bibelens budskap kan reduseres til abstrakte prinsipper som man så kan anvende relativt uavhengig av bibeltekstene. Tvert om er Bibelens sentrale budskap gitt oss i og gjennom konkrete tekster, og budskapet kan aldri løsrives

fra de konkrete tekstene. Når Luther argumenterte i teologiske spørsmål, var det gjerne med henvisning til enkelttekster og deres ordlyd – samtidig som han visste å lese dem i lys av grunnleggende tolkningsprinsipper.

Det forunderlige ved Bibelen er ikke hva vi kan få ut av den gjennom våre tolkninger og tolkningsprinsipper, men at den gang på gang makter å si oss ting vi slett ikke hadde forventet. På mange måter handler reformasjonen om Bibelens evne til å sette sitt budskap igjennom på overraskende vis. Det kan også skje i vår tid, dersom vi gir denne unike boken rom.

Reformasjonen handler om Bibelens evne til å sette sitt budskap igjennom på overraskende vis.

HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

DET DIGITALE KIRKEROMMET VOKSER

AV INGEBOG DYBVIG, KOMMUNIKASJONSDIREKTØR I KIRKERÅDET
ID933@KIRKEN.NO

Den norske kirkes digitale kirkerom vokser. Det er et resultat av bevisst strategisk arbeid, og er med på å møte et åndelig behov hos mennesker som ikke kan eller ikke vil gå i kirken. Dette digitale kirkerommet kan bidra til en bedre kontakt mellom menigheten og kirkens medlemmer.

Kirken står midt i en spennende og utfordrende brytningstid, med store endringer og nye forventninger. En ny selvforståelse vokser frem etter stat/kirke-reformene. Vi er inne i en fase av reorientering der det er nødvendig å stille grunnleggende spørsmål: Hva skal og kan kirken være i menneskers hverdagsliv? Et overordnet svar på det spørsmålet er kanskje ikke så forskjellig fra hva vi hadde svart for en generasjon siden, men rammevilkårene for vårt arbeid med å nå mennesker med evangeliet er langt fra de samme.

Kirkens behov for reorientering handler blant annet om kjennskap til dagens kommunikasjonsformer og kommunikasjonsvaner. Det arbeides målbevisst med dette både på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Kirkerådets kommunikasjonsavdeling har for eksempel de siste par årene brukt større ressurser på å styrke kirkens bruk av ulike digitale plattformer. Vi skal kommunisere med mennesker som i økende grad preges av diversitet i kulturelle referanserammer og minkende tradisjonstilknytning. Samtidig har den digitale utviklingen snudd opp–ned på de kommunikasjonskanalene vi har til rådighet. Grupperinger og enkeltpersoner som behersker nettet, har nå makten til selv å sette dagsorden uten å la seg begrense av redaksjonelle filtre.

Det gir andre og til dels nye utfordringer. Samtidig står det helt grunnleggende fast: Gjennom kommunikasjon på ulike nivåer og i ulike kanaler ønsker vi å vise frem kirkens plass i et levende samfunn, både lokalt og sentralt. Midt i dette, uansett om det dreier seg om nasjonalt, regionalt eller lokalt nivå, står kristendommens sentrale budskap. Vår kommunikasjon skal peke på kirkens betydning i menneskers liv, løfte frem kirkens samfunnsengasjement og menneskesyn – nasjonalt og internasjonalt. Sammen kan vi skape en kirke som mennesker har en positiv relasjon til og kjenner glede over å tilhøre. Men kan vi også gjøre det digitalt?

Før jeg svarer, la meg peke på et faktum som mange ofte glemmer: Den norske kirke er en av de mest betydningsfulle kommunikasjonsarenaene her i landet, med ansatte og aktive frivillige som står i en flere hundre år lang kommunikasjonstradisjon. Kirkens folk har en helt unik erfaring i å kommunisere med mennesker i alle livsfaser. Det finnes neppe virksomheter med et så klart og tydelig ståsted, med en så klart definert oppgave og med tilsvarende sterke og levende visjoner og verdier for sitt virke, som nettopp kirken.

Den norske kirkes kontaktflate med folk er dessuten formidabel. Ved dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd, gjennom mer enn 1000 gudstjenester ukentlig, gjennom barnehage- og skolebesøk, utallige diakonale tilbud og gjennom utstrakt barne- og ungdomsarbeid i menighetene møter tusenvis av nordmenn kirkens representanter ansikt til ansikt. Fordi kirken fortsatt må være tilstede der folk snakker sammen, må vi be-

nytte de kanalene som til enhver tid er populære. I sosiale medier kan kirken bidra med en tydelig stemme og være både aktiv trosformidler og en synlig samfunnsaktør.

Den norske kirke skal også være der folk flest er. Satt litt på spissen: Folk flest er ikke i kirken; de er på nettet, enten på mobiltelefonen, nettbrettet eller foran dataskjermen. Å finne informasjon, få svar eller utføre en handling på nettet er ikke lenger bare en forventning hos stadig flere; det er et krav. Like naturlig som kirkebygget er synlig i bygda og bydelen, skal Den norske kirke være synlig der folk flest er til stede, i den digitale hverdagen.

Den norske kirkes visjon er *"Mer himmel på jorda"*. Det er konkretisert til fire målsettinger: At gudstjenestelivet blomstrer, flere søker dåp og trosopplæring, kirken engasjerer seg i samfunnet, og flere får lyst til å arbeide i kirken. Dette ligger også bak når vi vil at kirken skal ha et aktivt, åpent og levende digitalt nærvær. Å være tilgjengelige i ulike digitale kanaler med skreddersydd nærvær for prioriterte målgrupper, også utenfor normal arbeidstid, er vesentlig.

Kirkerådet har i mange år samarbeidet med Sjømannskirken om nettprestene på nettkirken.no. I vår digitale strategi er det et hovedmål å benytte nettet til å skape kontakt, og nettpresttjenesten fungerer nettopp slik. Chatte-tilbudet gjør at den som henvender seg, kan velge å være fullstendig anonym, mens presten er identifisert med navn og bilde. Poenget er nettopp at man møter en navngitt prest. I 2015 hadde de over 4000 chat-sesjoner. Prester som nå er aktive i chatten, sier at denne formen for sjelesorg har åpnet for samtaler de aldri ellers deltar i. Nettprestene har lenge opplevd at behovet er langt større enn tilbudet. Derfor økes nå samarbeidet om nettpresttjenesten ytterligere, ved at flere nettprester trekkes inn, og åpningstider for chat utvides.

Etter inspirasjon fra Svenska kyrkan lanserte kirken.no høsten 2016 Den norske kirkes digitale bønnevegg på www.kirken.no/be. Her er alle invitert til å gjøre sine bønner synlige, både for seg selv og for andre. I dette ligger også tanken om å tilby et rom der vi kan dele hverandres

gleder og sorger. På bønneveggen kan man velge å formulere noen ord eller bare tenne et lys. Kirkerådets kommunikasjonsavdeling har det redaksjonelle ansvaret og sørger for at bønneveggen ikke misbrukes, men bønneveggen kan også knyttes til den lokale kirken og brukes i det digitale arbeidet der.

Kirkens online-tilbud skal være en naturlig del av menneskers digitale liv. I bunnen ligger en langsiktig strategisk utvikling av gode elektroniske fellesløsninger, som nettsider og intranett. Dette hjelper menigheter til å få moderne og tilgjengelige nettsider, og til å skape god interkommunikasjon på tvers med felles arbeidsverktøy. Den norske kirke ønsker å arbeide videre med å utvikle funksjonelle selvbetjeningsløsninger. Vi er i gang; et godt eksempel er funksjonen for å sjekke sin medlemsstatus på kirken.no/medlem og å endre den ved å melde seg inn eller ut, som ble lansert i august i fjor.

En av de mest grunnleggende kommunikasjonsutfordringene for Den norske kirke er å bli tydeligere mottakerorientert. Vanlige kirkemedlemmers tanker og behov skal i langt større grad være styrende for vår kommunikasjon. Her gir de sosiale mediekanalene oss nye muligheter. For folk flest betyr det en lav terskel for direkte kontakt med kirken. For oss betyr det en mulighet til å få mennesker i tale, som vi kanskje ikke så lett kommer i kontakt med via de vanlige treffpunktene.

Vi som arbeider med kommunikasjon i kirken, ser tydelige signaler på at det digitale kirkerommet betyr stadig mer for et stigende antall mennesker. Dette kirkerommet er for mange det eneste kirkerommet de våger seg inn i – et rom der de kan stille spørsmål og få næring til tro og undring. Vår tilrettelegging for kirkens digitale nærvær handler om noe langt mer enn å mestre ny teknikk. Vi gjør dette for å nå ut med evangeliet om Jesus Kristus, løfte frem kirkens samfunnsengasjement og menneskesyn og være en alternativ stemme.

Dette digitale rommet kan selvfølgelig aldri komme i stedet for det lokale og personlige møtet mellom menighet og prest, men det kan være et vesentlig supplement, og for noen også en dør-

åpner inn i det kristne fellesskapet og det levende, fysiske kirkerommet.

I dag har Den norske kirke sentralt konti på Facebook, Twitter og Instagram. De tre kanalene er ikke tilfeldig valgt. Det sies om Facebook at det er verdens tredje største land. 9 av 10 er innom daglig. På grunn av det store potensielle nedslagsfeltet til Facebook, er dette den viktigste SoMe-kanalen for Den norske kirke. Siden mars 2015 har vi økt fra 1.300 følgere til 16.000 (februar 2017), og målet for i år er 25.000 følgere.

Kommunikasjonsavdelingen i Kirkerådet leder dette arbeidet. Hovedmålsettingen er å peke på Jesus og tilby et digitalt rom for tro, tvil og undring. Dette gjøres ved å markedsføre kirkens ulike kampanjer, for eksempel for dåp og konfirmasjon, spre preken- og bibeltekster, bønner og salmer, fortelle om viktige dager i kirkeåret.

Midt i denne digitale medievirkeligheten kan vi børste støv av de gamle uttrykket om ”nådde” og ”unådde”. For postene våre når stadig lenger ut. Mange poster likes over 1.000 ganger; dåp- og konfirmasjonsfilmene har nådd flere hundre tusen mennesker. Jo mer direkte vi snakker om styrken i troen, håpet i bønnen og det helt sentrale kristne budskapet – desto mer populære er postene.

I tillegg til dette kommer dialogen. Stadig flere, både medlemmer og ikke-medlemmer, tar kontakt via meldingsboksen. De spør særlig om dåp og andre kirkelige handlinger, og ber om veiledning rundt tro.

Mange menigheter har også egne Facebooksider der det for eksempel drives målrettet arbeid mot ungdom. Kirkerådet arbeider for å legge til rette for et enda bedre samspill med menighetene og for å profesjonalisere arbeidet som gjøres i sosiale medier. Flere av kirkens biskoper, prester, trosopplæringsledere og andre tilsatte i Den

norske kirke er selv aktive på Facebook. Det styrker kirkens totale synlighet og troverdighet i sosiale medier og gir et bredere nedslagsfelt.

Instagram er en av de viktigste kanalene for ungdom. Bildekanalen gir gode muligheter til å vise frem kirkens arbeid, og Kirkerådet opprettet en sentral konto for et år siden, med emneknaggene #deletro, #gladikirken og #jobbikirken. Vi er fremdeles i startgropen, men vil satse vesentlig mer dette året, spesielt for å nå flere unge.

Mange menigheter bruker ulike digitale kanaler i et målbevisst arbeid overfor sine medlemmer, ikke minst i forbindelse med konfirmasjon, og mange gjør det med stor suksess. På Instagram har stadig flere kirker sine egne konti der de deler bilder fra ulike aktiviteter, og dette er arbeid som er med på å bidra til økt stolthet og kunnskap om det som foregår i menigheten.

Fra nasjonalt hold skal det lokale løftes frem, til inspirasjon og felles ressursutnyttelse for alle. Erfaringene fra blant annet klima- og miljøtemaet ”Grønn kirke” og asyl- og flyktningssaken på Facebook viser også hvordan kirkens lokale og nasjonale organer gir hverandre drahjelp. Når nasjonal kommunikasjon svarer på ønsker fra lokale bidragsyttere, frivillige og ansatte får budskapet økt gjennomslag.

Den norske kirke har gått fra å være kirke i en ganske homogen kontekst til å være kirke i en multikulturell og multireligiøs kontekst. Vi utfordres på langt mer enn valg av kommunikasjonskanaler. Men det er ganske klart at våre kanalvalg og vår evne til å bruke dem, er avgjørende for vår evne til å være kirke.

Svaret på mitt spørsmål tidligere er med andre ord: Ja, selvfølgelig kan vi bruke digitale hjelpemidler til å skape positive relasjoner til kirken. Vi ser ingen grunn til å frykte det digitale kirkerommet. Fremover kan vi heller bli enda modigere.

ET PROSJEKT ER OVER

HVA NÅ MED DEN NORSKE KIRKES INNSATS FOR SKAPERVERK OG BÆREKRAFT?

AV PER IVAR VÅJE, SENIORRÅDGIVER, KLIMA OG MILJØ, KIRKERÅDET, SEKSJON FOR DIAKONI OG SAMFUNN
PV383@KIRKEN.NO

Skaperverk og bærekraft var et felles kirkelig samarbeidsprosjekt for endring i kirke og samfunn. Samarbeidsprosjektet ble avsluttet i 2016. Gjennom ni år har Norges Kristne Råd (NKR), Kirkens Nødhjelp (KN) og Den norske kirke (DnK) samarbeidet om en felles utfordring: at vår livsstil bidrar til å ødelegge Guds skaperverk og gjøre livet enda vanskeligere for verdens fattigste. Samarbeidet har hatt følgende felles målsetting:

1. Være sentrale pådrivere for og bidragsytere til bærekraftige samfunn lokalt, nasjonalt og globalt.
2. Bidra til å sikre en forpliktende, rettferdig og ambisiøs internasjonal klimaavtale, og en bred kirkelig og folkelig oppslutning om denne.
3. Demonstrere et bevisst forhold til miljø, forbruk og rettferd.
4. Skape håp og framtidstro med ord og handlinger.

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Initiativet til prosjektet går tilbake til vedtaket i Kirkemøtet i DnK, sak KM 4/07 *Truet liv. Troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendringer og arbeid med miljø, forbruk og rettferd.*¹ I sitt vedtak utfordrer Kirkemøtet både de sentralkirkelige råd og bispedømmerådene, menighetene og de kirkelige fellerådene, enkeltmennesker samt regjeringen og Stortinget til forpliktende tiltak for klima og miljø. De sentralkirkelige råd og bispedømmerådene ble utfordret til "Umiddelbart å iverksette en bærekraftsreform frem mot reformasjonsjubileet i 2017 som berører all kirkelig virksomhet." Kirkerådet inviterte NKR og KN til å være med i et samarbeidsprosjekt rundt klimaendringer, miljø, forbruk og rettferd. Begge organisasjonene

har siden deltatt aktivt i arbeidet.²

Kirkemøtet 2008 behandlet sak KM 5/08 *Bærekraft og skaperverk. Økumenisk prosjekt for endring av kirke og samfunn 2007-2017*. Saksorienteringen var et økumenisk samarbeid mellom DnK/ Kirkerådet, NKR og KN.³ Kirkemøtet vedtok en reform som sterkt utfordret DnK, og som ble et økumenisk samarbeidsprosjekt om klima og miljø med sterk vekt på det overordnede samfunnsansvaret. Prosjektet fikk navnet Skaperverk og bærekraft (SoB).

Hensikten med prosjektet skulle være: *Kirkene skal tydelig og synlig bidra til den samfunnsendringen Norge og andre nasjoner må gjennomgå, for å møte utfordringene knyttet til klimaendringer, miljø, forbruk og rettferd.*

Visjonen var – med utgangspunkt i troen på den treenige Gud:

- *Kirkene bidrar til å sikre en internasjonalt forpliktende klimaavtale som et steg mot et bærekraftig samfunn.*
- *Kirkelige miljøer og aktører demonstrerer et bevisst forhold til miljø, forbruk og rettferd.*

Målet med prosjektet var at kirkene *skal være tydelige aktører som bidrar til nødvendige endringer for å oppnå et bærekraftig samfunn*. Det ble videre utformet fire delmål som nevnt ovenfor.

Sluttrapporten skulle skrives i løpet av 2016. Den skulle da presenteres for rapportens mottakere som i sin tur kunne legge den fram for sine respektive styrer/råd. Sluttrapporten ble ferdig før Kirkerådets behandling i desember 2016.⁴ Sluttrapporten oppsummerer hva prosjektet har oppnådd i forhold til de fire målene, på følgende måte:

1. Bærekraftige samfunn:

Lokalt. Antall grønne menigheter har vokst fra 79 til 318. Grønne menigheter tar bevisstgjøring og holdningsendring av medlemmene på alvor og setter det ut i praksis gjennom samarbeid med andre i lokalmiljøet.

Nasjonalt er det økt bevissthet om viktigheten av et ”grønt skifte”. Prosjektet har bidratt til dette gjennom holdningsskapende arbeid og sitt engasjement i Klimavalgalliansen, Klimavalg 2013 og Broen til fremtiden. Klimapilegrim 2015 engasjerte tusener over hele landet med utgangspunkt i lokale menigheter.

Globalt bidro Klimapilegrim 2015 til en massiv mobilisering med tilsvarende kampanjer i mange land, et tverreligiøst samarbeid og krav om en ny global klimaavtale med vekt på rettfærdig byrdefordeling og bærekraftig utvikling.

2. Klimaavtalen i Paris:

Det internasjonale og tverreligiøse samarbeidet rundt Klimapilegrim 2015 og tidligere COP-møter bidro til at Paris-avtalen ble bedre enn den ellers ville blitt. Dette er bekreftet fra FN's klimasjef og andre som var tett på i forhandlingene om avtalen.

Forpliktende: Utslippskutt fra hvert enkelt land skal rapporteres på hvert femte år, og strammes inn. Avtalen trår i kraft fra 4. november 2016.

Rettfærdig: Gjennom den internasjonale klimapilegrimskampanjen som overleverte nesten 1,8 millioner underskrifter, bidro prosjektet til å få på plass et større ansvar for egne utslipp hos rike land og til finansiering av klimatilpasnings-tiltak i fattige land.

Ambisjos: Alle underskriftene og mange religiøse ledere bidro til at avtalen begrenser den globale oppvarmingen til 1,5 grader så langt det er mulig. Dette er av stor betydning for små øystater og for de fattigste som rammes av klimaendringer allerede. Det tvinger fram raske og store endringer om vi skal ha noen mulighet til å nå målet.

3. Demonstrere et bevisst forhold til miljø, forbruk og rettferd

Prosjektet har vært opptatt av å vise i praktisk handling at vi er villig til selv å gå en ekstra mil. Gjennom Klimapilegrim vandret vi samlet en og en halv gang rundt jordkloden – bare i Norge. Grønne menigheter velger ut minst 25 konkrete tiltak de kan gjøre for å bli registrert som grønn menighet. Mange hovedkontor, regionkontor, fellestråd, menigheter og arrangement i kirkelandskapet er registrert som miljøfyrtårn. Kirkesamfunn, menigheter og organisasjoner har etablert gjenbruksbutikker basert på frivillighet og dugnadsånd. I DnK ble det foretatt en klimafotavtryksanalyse for alle ledd i organisasjonen. Den følges opp av en handlingsplan med mål om å redusere det samlede klimafotavtrykket fra DnK.

4. Håp og framtidstro

Prosjektet har fokusert på en trossmessig og vitenskapsbasert forankring av engasjementet, i vissheten om at materiell velstand og stadig økende forbruk ikke er svaret på alle menneskelige behov. Vi vet at klimaendringene er her allerede, og at de fattigste rammes hardest. Vi vet at verden må legge om til fornybar energi snarest mulig om vi skal unngå ubotelig skade på skaperverket som vi alle er en del av. Vi har sammen utformet et teologisk grunnlag som åpner opp for refleksjoner og dialog, og bidrar til å sette troen i sammenheng med dagens klimautfordringer. Basert på kunnskap og overbevisning har vi understreket troen på det gode og et håp for framtida. Ved å løfte fram en slik forankring og konkrete handlingsalternativ har prosjektet bidratt både til mening, håp og framtidstro.

Det kan nevnes at det teologiske – og klimafaglige – grunnlaget ble publisert i nr. 10/14, 23. mai 2014, av Luthersk Kirketidende, og ble også trykket som en selvstendig trykksak.⁵

KIRKERÅDETS BEHANDLING

I Kirkerådets møte 7.–9. desember 2016 var sluttrapporten til Skaperverk og bærekraft til behandling. I vedtaket til sak 67/16 bekreftes de utfordringene som rapporten skisserer.⁶ Videre understrekes det at Kirkerådet vil videreføre et

offensivt arbeid med klima og miljø i forlengelsen av prosjektperioden. Det konkretiseres ved at:

- Mellomkirkelig Råd viderefører økumenisk og interreligiøst nettverksarbeid om klima og miljø.
- Kirkerådet viderefører et bredt samarbeid med ulike organisasjoner og fagmiljø gjennom allianser som Klimavalgalliansen og ForUM for utvikling og miljø.
- Kirkerådet støtter implementering av ”Grønn kirke -miljøledelse i praksis” i samarbeid med Stiftelsen Miljøfyrtårn, og i tråd med KR 06/15.
- Kirkerådet tar initiativ til å arrangere en årlig ledersamling om klima og miljø for kirker og kirkelige organisasjoner.

Kirkerådet vedtok også å sende sluttrapporten til Kirkemøtet til orientering.

KIRKEMØTETS BEHANDLING

Da Kirkemøtet møttes 25.–31. januar 2017, ble det foreslått at prosjektets sluttrapport skulle bli behandlet, og ikke bare forelagt Kirkemøtet til orientering. Det ble innvilget, og saken fikk dermed en annen oppmerksomhet og tyngde enn den ellers ville fått. Kirkemøtet vedtok i sak 16/17 å slutte seg til Kirkerådets vedtak.⁷ Vedtaket understreket behovet for å videreføre erfaringene fra SoB på alle nivå i kirken for å redusere kirkens klimafotavtrykk. Prioriterte områder ble presisert;

- Grønn kirke – miljøledelse i praksis, med fokus på grønne menigheter og fellesråd.
- Økt samarbeid på prostinivå om kirkens arbeid med vern om skaperverket.
- Reduserte klimagassutslipp fra kirker og andre bygninger og fra reisevirksomhet.
- Ressursgruppene på bispedømmenivået videreføres, og mandatet bør tydeliggjøres.

Kirkemøtet ba også om en ny sak om fremdrift og måloppnåelse på kirkens arbeid med klima og miljø til Kirkemøtet i 2021.

På denne måten fikk Den norske kirkes arbeid og videre satsing på klima og miljø en enda sterkere forankring, og Kirkemøtet fikk et tydeligere eierskap til arbeidet. Avslutningen på prosjektet Skaperverk og bærekraft ble definitivt

ikke avslutningen på Den norske kirkes arbeid med saken.

VEIEN VIDERE

Oppfølgingen av vedtakene i Kirkeråd og Kirkemøte er i full gang, men krever også innsats og oppmerksomhet fra mange flere enn kirkens ledelse og Kirkerådets sekretariat. Samarbeidet med Klimavalgalliansen videreføres og vil i 2017 medføre en innsats for å sette klima og det grønne skiftet i Norge på dagsorden fram mot stortingsvalget i 2017. Klimavalgalliansen består nå av rundt 60 organisasjoner fra fagbevegelse, miljøbevegelse og tros- og livssynssamfunn. For arbeidet fram mot stortingsvalget oppfordres det til å bygge allianser også regionalt og lokalt innenfor klimavalgalliansens medlemmer. Et slikt samarbeid er allerede konkretisert ved konferansen ”Broen til fremtiden” på Folkets Hus 17. februar der mer enn 600 mennesker var til stede, og der en partilederdebat sparket valgkampen i gang. På konferansen var Olav Fykse Tveit en av hovedtalerne,⁸ og kirken var også synlig til stede med stand og et ”stille rom” med anledning til refleksjon og ettertanke.

Dagen før var Fykse Tveit også med på en tverrkirkelig nettverksamling sammen med blant andre styreleder i NKR, Terje Aadne, og leder for Samarbeidsrådet for Tros- og Livssynssamfunn, Ingrid Rosendorf Joys. Slike nettverksamlinger vil fortsette en eller to ganger i året som et forum for inspirasjon, informasjon og nettverksbygging, og konseptet kan med fordel spres til regionale/lokale initiativ. Det er også planlagt en inspirasjonssamling for de regionale ressursgruppene 20. april i Oslo bispegård. Disse årlige samlingene er viktig for å holde motivasjonen oppe hos ressursgruppene, spre gode ideer for arbeidet, gi nye faglige input og gi rom for drøftinger om felles satsinger / kampanjer.

I tråd med vedtaket fra Kirkerådet planlegges det også en kirkelig ledersamling om klima og miljø. Dato er ikke satt, men det legges opp til en samling i året, der et engasjement for saken kan forankres i kirkenes og organisasjonenes lederskap. Samarbeidet har lært oss at dette er viktig for å bygge eierskap og sikre et engasjement

innenfra. På disse samlingene kan visjoner deles og planer for felles kampanjer legges. Terje Aadne var tydelig i sitt innlegg på nettverksamlingen 16. feb., at utfordringene fra sluttrapporten til Skaperverk og bærekraft var høyst relevante for alle kirkesamfunn og at DnK har vært ledende i dette arbeidet. Han var klar på at det er svært ønskelig at andre kirkesamfunn gir et sterkere fokus på dette i tiden som kommer.

Det har også vist seg at et trosbasert utgangspunkt for interreligiøst samarbeid er av stor verdi. I dialogarbeid og møtepunkt med andre religioner har man funnet en dyp fellesnevner i troen på en skaper, menneskets forvalteransvar og naturens iboende egenverdi. Dette er blitt konkretisert i samarbeid om felles delegasjoner til FNs klimatoppmøter, egne samlinger med de ulike religionene, felles vandringer knyttet til Klimapilegrimprosjektet, og samarbeid om Vendepunkt markeringer og i klimavalgalliansen. Dette er av stor verdi også i annet arbeid som menighetenes møte med flyktninger og innvandrere. Det har vært gjort gode erfaringer med dette mange steder i landet. Det er stort potensial for at erfaringene kan overføres til nye steder og sammenhenger.

En viktig satsing for Den norske kirke er et nytt samarbeid med stiftelsen Miljøfyrtårn. I dette samarbeidet blir "grønn menighet" integrert med nyskapingen "grønne fellestråd" og miljøfyrtårnsertifiserte fellestråd og bispedømmeråd. Dette blir et konkret verktøy for DnK, der mennesker på alle nivå i kirken får mulighet til å øke bevisstheten om sine egne klimagassutslipp og hva man konkret kan gjøre for å redusere dem. Det vil bli et mye bedre pedagogisk hjelpemiddel enn det som har vært, og informasjon om utslipp, effekt av tiltak, og statistikk for sammenlikning av ulike enheter og utvikling over tid vil bli tilgjengelig for dem det gjelder. Kirken får mulighet til å ordne opp i eget hus og kan dermed også få økt troverdighet med sine mange uttalelser og vedtak om klima og miljø. Dette er en klar oppfølging av Kirkemøtets vedtak fra KM 4/12, der de Sentralkirkelige råd fikk i oppdrag å lage en klimamelding som "konkretiserer hvordan alle ledd i kirkens organisasjon

kan bidra til å realisere Den norske kirkes ambisjoner for klima og bærekraft".⁹ Dette nye konseptet - Grønn kirke – miljøledelse i praksis – er altså støttet i vedtak fra siste Kirkeråd og Kirkemøte, og vil lanseres våren 2017. Det kreves da en oppfølging og implementering i alle bispedømmer i tiden som kommer, og vil også bety en fornyet satsing på grønne menigheter.

I 2017 er reformasjonsmarkeringen også en mulighet til å rette oppmerksomheten mot vern om skaperverket. "Skaperverket ikke til salgs" er ett av temaene som skal følges opp med egne gudstjenester over hele landet. Dette blir sammenfallende med materiell som legges ut i forbindelse med "Skaperverkets dag". Et annet tema, "Mennesket ikke til salgs", har også sterke tilknytningspunkt til klima og miljø, ikke minst der dette faller sammen med urfolks rettigheter eller fattige som får sine liv forringet pga. miljøforringelse og klimaendringer. Millioner av mennesker blir også sendt på flukt som følger av dette og påvirker dermed flyktningssituasjonen internasjonalt. Dette må få oppmerksomhet og tematiseres i kirker over hele landet i 2017.

Det er verdt å merke seg at Kirkemøtets vedtak i januar understreker behovet for økt samarbeid på prostinivå om kirkens arbeid med vern om skaperverket. Det er ofte noen få ildsjeler i menigheter, som står alene om arbeidet. Ved å løfte fram et samarbeid på prostinivå kan dette arbeidet få større tyngde og kraft. Det er flere steder som har gode erfaringer med en slik satsing, og dette kan med fordel utvides til mange nye prosti.

Et annet punkt i Kirkemøtets vedtak går på å redusere kirkens klimagassutslipp fra kirker og andre bygninger og fra reisevirksomhet. Disse to punktene er ikke tilfeldig valgt. Klimameldingen fra 2015 viste tydelig at det er disse to faktorene som utgjør de klart største klimagassutslippene fra kirken. Det vil bli et stort fokus på dette gjennom "grønn kirke – miljøledelse i praksis". Men det er viktig å understreke at kirkens ledere, biskoper, proster kirkeverger og andre må ta tak i disse forholdene der de har myndighet. Også på nasjonalt nivå er det på sin plass å rette fokus på reisevirksomhet og en økt bevissthet om hvordan

man kan redusere flyreiser og legge til rette for andre alternativ.

Avslutningsvis er det verdt å nevne alle de utfordringene som sluttrapporten skisserer, og som vedtakene i Kirkeråd og Kirkemøte slutter seg til. Utfordringene rettes til hver enkelt, til menigheter, nasjonale kirkelige organer og kristne organisasjoner, kirkelige utdanningsinstitusjoner, kirkesamfunn og sivilsamfunnsaktører, lokale og nasjonale politikere, regjering og Storting og politiske myndigheter på alle plan. For å løfte fram vern om skaperverket og kamp for rettferdighet kreves nemlig en bred innsats fra oss alle. Dette gjøres ikke av kirken alene, men kirken bidrar og spiller en avgjørende rolle, som både profetisk røst, diakonal aktør og forkynner av Guds gode vilje og tro og håp for den enkelte og for alt Guds skaperverk. Dette kan aldri reduseres til et tidsbegrenset prosjekt, men er et kall til Guds kirke og til alle troende til alle tider, og kanskje aller mest i den tiden vi lever i nå.

¹ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km07_vedtak_miljo.pdf.

² http://www.gronnkirke.no/doc//Dokumenter/Tilslutningsbrev_20KN.pdf og <http://www.gronnkirke.no/index.cfm?id=238432>.

³ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/migrering/km_5_1_08_saksorientering.pdf.

⁴ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2016/desember/kr_67_16_sluttrapport_skaperverk_baerekraft_rapporten.pdf.

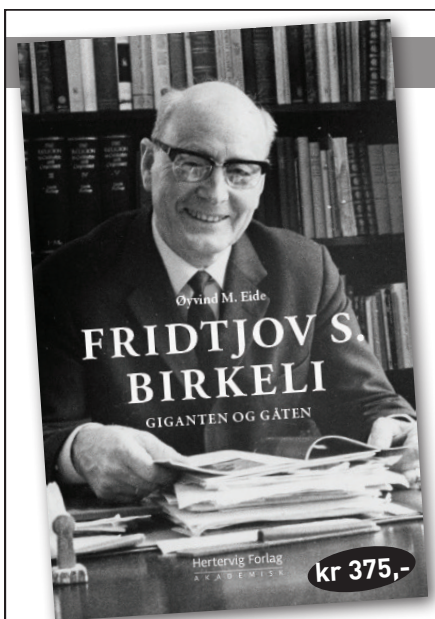
⁵ <http://www.gronnkirke.no/doc//Dokumenter/myBook.html>.

⁶ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkeradet/2016/desember/protokoll_kirkeradet_7-9_desember_2016.pdf.

⁷ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2017/vedtak/km_16_17_skaperverk_og_baerekraft_vedtak.pdf.

⁸ www.broentilframtiden.no

⁹ https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/kirkemotet/2015/saksdokumenter/kirkens_klimamelding_mars_2015.pdf.

www.hertervigforlag.no

Giganten og gåten

Fra en oppvekst i et voldelig og kjærlighetsløst misjonsbarnehjem i Stavanger skulle Fridtjov S. Birkeli (1906-1983) bli ett av de største navnene i internasjonal teologi, kirkeliv og misjon på 1950- og 60-tallet.

Mange medier deler årlig ut en Bragepris. Hvis Den norske kirke hadde hatt en slik, burde den i 2016 gå til Eide.

Thor Bjarne Bore, Vårt land.

Boken har fått meg til å gråte, le og ønske at jeg hadde kjent mannen.

Marit Rødland, Misjonstidende

Spør etter boken i bokhandel, eller bestill på www.hertervigforlag.no

DET FORSONENDE MANGFOLD – ET HÅPSTEGN

NYÅRSTALE PRESTESKAPET I BORG 14.2.2017

AV BISKOP ATLE SOMMERFELDT
AS747@KIRKEN.NO

POST-SANNHET SOM KULTURTREKK

Hvert år kårer ulike språkautoriteter ”årets nyord”. Oxford-ordbøkene (Oxford Dictionaries) nyord for den engelskspråklige verden i 2016 er begrepet ”post-truth”. Oxford-ordbøkene definerer uttrykket slik: ”Begrepet er et adjektiv som er ”relatert til eller omtaler den tilstanden der objektive fakta har mindre kraft til å forme den offentlige debatten enn appeller til følelser og personlig oppfatning.”¹ Jeg vil tilføye: Ideologisk styrte virkelighetsbilder slik vi nå ser det sanksjonert av lederen for verdens mektigste stat ved begrepet ”alternative fakta/sannheter”.

Omtalen av Den norske kirke i det offentlige rom er i for stor grad preget av disse post-sannhetstrekkene i vår kultur. En sak er at vi av og til kan føle at Den norske kirke systematisk gjøres usynlig av mediene. Her må vi også være villig til å se på vårt ansvar for situasjonen og vår nøling med å profesjonalisere og utvikle vårt kommunikasjonsarbeid i det offentlige rom og på arenaer vi ikke selv kontrollerer. Nøkternt sett er vi heller ikke usynlige. Tallene viser rundt 7000 medieoppslag i fjor, som forventet litt lavere enn i valgåret 2015, men fratatt valgdekningen har vi en økning. Gjennomgangen viser at dere prester er sentrale i synliggjøringen av kirkens budskap og aktiviteter i media. Dere står for et stort antall positive oppslag i 2016. Vi ser også at mange av dere bruker sosiale medier for å kommunisere med medlemmer og synliggjøre kirkens budskap i det offentlige rom. Her er vi definitivt på god vei. De 30 visitasene jeg har gjennomført hittil

som biskop, har også overbevist meg om at vi må utvikle vår frimodighet både selv å arrangere og å melde oss på begivenheter, arenaer og prosesser som foregår i lokalsamfunnet. Jeg er så heldig å bli invitert på noen av dem, og jeg ser hvor stor glede folk har av å møte kirken på slike arenaer, og at det mobiliserer bredere frivillighet for kirken. Den norske kirke er velkommen til å delta og være synlig på de fleste arenaer dersom vi aksepterer at arenaene ”eies” av andre, og at vår kommunikasjon og deltagelse må tilpasses de premisene ”de andre” setter for oss.

Der andres kommunikasjon forlater fakta og skaper en alternativ sannhet, er når Den norske kirke beskrives som et synkende skip med tomme kirker, liten aktivitet og fjernt fra folket. Det er riktig at de fleste indikatorene viser en viss tilbakegang og at vi kan ikke lene oss tilbake og la alt fortsette som før, men i offentligheten blir dette ofte presentert som et stort mannefall.

Ikke minst godt opplyste mennesker kan hevde

- at kirkene er tomme – mens faktum er at det er nesten 600.000 talte deltagere på søndagsgudstjenester i 2016, og i vår NORSTAT-undersøkelse sier 40 % av befolkningen at de har vært i minst én gudstjeneste siste år, og at over 60 % opplevde den som inkluderende med berikende kirkemusikk. Det gjøres et godt kvalitetsarbeid med gudstjenestene! Undersøkelser indikerer at vi kan gange søndagsdeltagelsen med 3–4 for kirkebesøkende i løpet av uken. Det betyr at vi kan regne at

mellom 2 og 2,5 millioner deltok på arrangementer i kirkene i Borg; av disse er nesten 140.000 deltagere på kulturarrangementer. I tillegg kommer deltagere i de fleste begravelsene. Forhåpentligvis vil kirkelig årsstatistikk bli bedre i årene fremover når det gjelder deltagelse i begravelser. Konklusjonen er i alle fall klar: Kirkene er ikke tomme i ukedagene slik mange ”opplyste” mennesker hevder.

- at det nærmest ikke er noen som bringer barna til dåp, mens faktum er at nesten 3.900 barn ble døpt i Borg bispedømme i 2016, og at nedgangen i foreldre som bringer barna til dåp, nå er stoppet opp i flertallet av våre prostier.
- at medlemstallet raser, mens faktum er at nedgangen i 2016 er mindre enn netto utmelding/innmelding i forbindelse med innføringen av elektronisk inn-/utmelding (4.176).
- at kirkene er et eneste stort pensjonisttreff, mens faktum er at i Borg bispedømme har nesten 30 000 barn og unge deltatt i trosopp-lærlingstiltak i 2016.
- at ingen stoler på Den norske kirke, mens faktum er at Den norske kirke er av de tre offentlige institusjonene med best omdømme i befolkningen.

Den norske kirkes tilstedeværelse i folks liv har gitt mennesker tilhørighet og rituell ramme om livet sine viktigste øyeblikk. Tallene våre viser at det er en stor strøm av mennesker som kommer til kirkene og bruker dem. Problemet er at når bildet av Den norske kirke fortegnes i offentligheten, kan folk komme til å tro på dette bildet og derfor miste kirken som sted for lengsel, livstolkning, livstrøst og møte med Den hellige og det hellige. Ved inngangen til det nye året er det ikke dette folk trenger å høre om kirken. Tvert om trenger folk å bli trygge på at kirken er til stede hos dem

FRYKTEN STYRER TALLENE I FLYKTNINGDEBATTEN

I vår egen politiske debatt ser vi post-truth/post-fakta trenden særlig sterkt i den nasjonale flyktningdebatten og omtalen av muslimer og inn-

vandrere. Ved utgangen av 2015 bodde det 5,2 millioner mennesker i Norge, av disse var 475.000 mennesker (ca 9 %) med bakgrunn fra det som heter landgruppe 3; dvs. mennesker som har røtter utenfor Europa, Nord-Amerika og Australia. I Borg var folketallet 701.946, av disse var 112.430 innvandrere (16 %), og 52.038 (7,4 %) av disse fra landgruppe 3. Det er derfor ikke sant at Norge er i ferd med å få et flertall av innvandrere, og det er derfor lite sannsynlig at de kommer til å overta norsk kultur.

I perioden 1990 til 2015 ble det i Norge bosatt til sammen 146.300 flyktninger – omtrent 2,8 % av befolkningen – av disse var 45.100 bosatt som følge av familiegjenforening. Det er derfor ikke et erfaringsbasert faktum at hver flyktning kommer med en hel storfamilie. Og det er vel å ta noe hardt i at dette er en gruppe som nå overstrømmer Norge.

Man regner med at det er omtrent 200.000 muslimer i Norge, i underkant av 4 % av befolkningen. Det er vanskelig å forstå at dette fremstår som en alternativ religion for majoriteten i det norske samfunn.

Mens offentligheten gir inntrykk av at det er en invasjon av mennesker fra Pakistan og Somalia, viser Brochmann 2-utvalgets tall at det i 2015 var 40.100 mennesker med bakgrunn fra Somalia og 36.000 fra Pakistan. Klarer de å dominere Norge, er det vi andre som har et problem.

Og slik kan jeg fortsette. Verst er det etter min mening at det gis inntrykk av at lokalsamfunnene har massive utfordringer med å bosette og inkludere mennesker med beskyttelsesbehov i Norge. Dette stemmer ikke med det som skjer i kommuner og lokalsamfunn i Borg bispedømme. Tallene er små i forhold til befolkningen: 1.666 ble bosatt i 2016 – som er en gledelig tredobling siden 2012. Men det er godt under 15 % av den totale befolkningsveksten i bispedømmet. Langt viktigere er det at lokalkirken og presteskaperet har involvert seg og mobilisert både inn mot asylmottak og overfor dem som er bosatt, slik jeg har sett det i flere bispevisitaser, senest i Skårer i Lørenskog kommune siste uke. Dette gjør at kommunene jevnt over melder at situasjonen er håndterbar.

Noe annet er hva folk måtte føle av frykt og engstelse. Dette skal vi ta på alvor, men vi kan ikke som kirke la oss styre av folks frykt basert på "alternative fakta". Tvert om skal vi med frimodighet forholde oss til den faktiske virkelighet. Som kirke har vi et særlig grunnlag for å la vår livsorientering være basert på fakta. Vår tilblivelse er grunnlagt av mennesker som i frykt for fremtiden ble overbevist av fakta om at den forfulgte og korsfestede Jesus hadde seiret over døden og latt dem gjenkjenne ham ved sårmerker og måltider. Det gjorde at de kunne bygge fremtiden på håp og ikke på frykt.

KIRKENS ENHET OG MANGFOLD

I 2016 døde Borg bispedømmes første biskop, Per Lønning. Hans tid i Borg var usedvanlig produktiv med prekensamlinger, salmer og nye tolkninger av Gud i samtiden. I et nyttårskåseri ved årsskiftet 1972/73 uttrykker Lønning i sitt språk en livsfølelse som er til forveksling lik det mange kjenner på også i vår tid:

"For øvrig kan vi noen hver kjenne oss beklemt ved dette årsskiftet. Aldri har menneskeheten maktet så mye som i dag, og aldri har det vært så mange, så store og så påtrengende oppgaver som den ikke har maktet. Vi er mektige og avmektige som aldri før. Vi står rådløst spørrende innfor morgendagen: Hva vil den bringe?"

Og så fortsetter han:

"Når troen ser fremover i trygghet, er det ikke fordi den kjenner svaret. Den vet ikke hva, men hvem. Hvem som stiger oss i møte fra det ukjente, hvem som holder morgendagen i sine hender. Det klarer seg."

Så langt Lønning. Midt usikkerheten og fryktens kultur kommer Gud til oss fra skapelsens begynnelse og fremtidens virkelighet med budskapet om at frykt, død og lidelse skal overvinnnes. Profeten Jeremia sier at Gud vil gi menneskene fremtid og håp. Jesus, Guds bilde i verden, viste dette ved å komme til disiplene og menneskene som den oppstandne og seierrike Kristus, med den korsfestedes sårmerker som kjennetegn.

GUDS ENHET - MENNESKENES MANGFOLD - KIRKENS SOM FORSONET MANGFOLD

Kirkens bekjennelse, det som holder dette Kristi legeme i verden sammen, kjempet oldkirken seg frem til i løpet av de første 300 årene etter Kristi fødsel, i en tid da det ikke fantes noen samlet nytestamentlig kanon. I den nikenske bekjennelsen uttrykker kirken hvordan hun tolker og forstår hva som skjedde i Jesus Kristus. Det bemerkelsesverdige er at bekjennelsen ikke beskriver menneskenes livsførsel – som vi så ofte har sett i alle kirkelige tradisjoner, men bekjennelsen er til Den treenige Gud.

I møte med bekjennelsens enhet er det menneskelige fellesskapet preget av mangfold. Det er den grunnleggende årsaken til at enhetens bekjennelse ikke omhandler verden og håndteringen av den, men Gud. Britenes sjefsrabbiner, Jonathan Sacks, knytter dette til monotemismens kjerne, når han på en bønnefrokost i Washington forrige uke formulerer det slik: "Unity up there, creates difference down here." Og han fortsetter med å prise dem som samlet den hebraiske bibel for å skape et mangfold av tekster og fortellinger for å understreke det menneskelige mangfoldets gudstolkninger. Gustaf Wingren, den store svenske teologen, anvendte samme resonnans om evangelienes mangfoldige fremstilling av fortellingen om Jesus. Gud er enhet, menneskene er mangfoldige og vitnesbyrdene om Gud er mangfoldige – også hos dem som bekjenner den ene, økumeniske og katolske kristne tro.

KIRKEN ER KROPP OG FOLK

Paulus beskriver dette menneskelige mangfoldet på flere måter; de to mest overordnede er bildet av kirken som *en kropp* med mange lemmer, og av *et folk* som etableres i dåpshandlingene, og som dermed sprenger menneskelige kategorier knyttet til kjønn, etnisitet og sosial klasse.

Bildet av *kirken som kropp* med mange og ulike lemmer uttrykker at menneskene er gitt og tilegner seg ulike begavelser og trer inn i ulike roller – i brevet til romerne beskrevet som kapasitet til å tale profetisk, til å trøste, til å lære bort, til å lede og til å vise barmhjertighet. Sammen skapes

det en helhet der ingen skal tale foraktelig om den andre, men der alle blir best når vi hedrer hverandre og bærer hverandres byrder. I brevet til korinterne skriver Paulus at ulike lemmer også ber og lovsynger og uttrykker troen forskjellig.

Bildet av *kirken som et folk*, uten diskriminering og med samme likeverd er forankret i dåpens vann som et konstant og selvgående kretsløp. Det omfatter alle mennesker og knytter tilbake til Noapaktens regnbue der mangfoldet skaper skjønnhet uten at hver farge oppløses i ett – da blir som kjent fargen svart og mørk. Det kan bare skje når lyset stenges ute.

Det er disse to dimensjonene som til sammen uttrykker kirkens mangfold. Dette mangfoldet leves lokalt, regionalt, nasjonalt og globalt. Bekjennelsens enhet utfoldes i et menneskelig mangfold som holdes sammen av bekjennelsens innhold, den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og hans forsoningshandling for oss, i oss og med oss. Den økumeniske bevegelses formel for å uttrykke denne dynamikken er derfor *kirken som et forsonet mangfold*.

FAKTA: KIRKEN SOM ET FORSONENDE MANGFOLD

Helt fra urkirken viste det seg at den ekklesiologiske realiteten om kirken som et forsonet mangfold måtte realitetsorienteres til en mer faktabasert beskrivelse: *Kirken som et forsonende mangfold*. Helt fra første dag har det menneskelige mangfoldet truet den enhetlige bekjennelsens fellesskap. Den mest grunnleggende og avgjørende diskusjonen var spørsmålet om omskjærings nødvendighet, beskrevet i Apg 15 og omtales som apostelmøtet i Jerusalem.

Spørsmålet var ikke om mennesker utenfor det jødiske folkefellesskapet kunne bli en del av kirkens fellesskap, men om det var mulig å leve i ett fellesskap med og uten det jødiske paktstegnet. Var Paulus sitt ord om at det i Kristus ikke er jøde eller greker, så radikalt å forstå at det ikke var nødvendig å bli omskåret? De jødiske lærde med tilslutning blant noen av apostlene, mente at omskjæring var en forutsetning for frelsen, mens Paulus og Peter mente at dette ikke var nødvendig. Etter et hardt ordskifte (Apg 15,7)

konkluderte Peter at ”vi tror at vi blir frelst av Herren Jesu nåde, vi på samme måte som de” (vers 11). Guds nåde og tilliten til denne er kirkens budskap og enhetsgrunn.

Ved å fastholde dette som enhetens grunn maktet urkirken å holde sammen på tross av etniske og i realiteten religiøse forskjeller og tilhørighet. Apostelmøtet sendte melding til menigheten i Antiokia at omskårne og uomskårne sammen er det nye gudsfellesskapet. Budskapet var at det ikke skulle legges andre byrder enn det som var helt nødvendig. Da var det nødvendig å holde seg borte fra kjøtt fra avgudsofferene og kvalte dyr, fra blod og fra hor. Mangfoldet ble beholdt, og grensene som ble satt, var tydelige nok.

For oss er det ikke det konkrete innholdet i hva de skal holde seg borte fra, som er sakens kjerne – enten det nå gjelder hor eller å spise blod – men kjernepunktet er at enheten etableres ved tilliten til Guds nåde i Jesus Kristus. Da ble det mulig for dem å fremstå slik Jesus så inderlig hadde bedt om i hans avskjedsbønn, om at hans etterfølgere måtte være ett slik han og Faderen er ett, for at menneskene skal få hjelp til å se kirkens kjerne som er tilliten til og troen på Jesus Kristus. I dette bibelske perspektivet er ikke kirkens enhet et adiaforon, men en del av bekjennelsen, avledet av bekjennelsen til den ene Gud, skaperen, frigjøreren og livgiveren.

Kirkens historie er en historie om kirkens kamp for å komme til rette med forsoningens enhet i et stadig rikere menneskelige mangfold. Også vår kirke har kjempet med dette i våre 500 år som evangelisk-luthersk kirke, en etablering som i seg selv var grunnet i reformasjonstidens manglende kapasitet til å inkludere et enda bredere kirkelig mangfold av tolkninger og syns måter i forsoningens fellesskap.

I det store og det hele har Den norske kirke lyktes i å være et forsonende mangfold med stor kapasitet til å utvide mangfoldet uten å sprekke opp. Statskirkeordningen bidro sterkt til dette, men kan ikke være eneste forklaringen. Både i England og Sverige brøt statens kirke opp på en langt bredere basis enn det vi historisk har sett i Norge. Og det er ikke fordi uenigheten i Den norske kirke har vært mindre enn andre steder.

Langt på vei må det være mulig å se denne opprettholdelse av kirkens enhet som et uttrykk for den sterke posisjonen kirkens grunnleggende handlinger i dåp, gudstjenester, nattverdfeiring, begravelser og høytider har hatt i kirkens liv. Sakramentene og særlig dåpens sakrament sammen med kirkelige handlinger forrettet etter en felles liturgi har gjort at fokus med Guds handling for oss har overstyrt mangfoldet i tolkninger og leve-sett.

FORSONENDE MANGFOLD I VÅR GENERASJON

Forholdet til den katolske kirke

Spørsmålet om hvordan kirkens enhet som et forsonende mangfold skal uttrykkes i vår generasjon, har vært et svært sentralt tema både i de store dialogene med andre kirker og i Den norske kirkes egen drøfting. Reformasjonsjubileet har gitt anledning til å synliggjøre for hele verden at den klassiske splittelse mellom den romersk-katolske og den evangelisk-lutherske kirkefamilien ikke er overvunnet til et forsonet mangfold, men fremstår som et forsonende mangfold der spiritualitet i form av bønnefellesskap, åndelig fordypelse i retreter og pilegrimsvandring, musikk, liturgiske uttrykk og ikke minst i diakoniens mange uttrykksformer, vises frem for hverandre og i verden. Den store forbønnsgudstjenesten i Lund der paven og presidentene i Det lutherske verdensforbund, som inkluderte to kvinnelige biskoper som begge velsigner likekjønnede ekteskap, delte fredsskyss og forbønner – er et synlig tegn på denne utviklingen.

Forhåpentligvis kan vi også i vårt bispedømme i dette reformasjonsåret i alle fall manifestere vår enhet lokalt på samme måte som i Lund, ved storstilte felles bønnegudstjenester, gjerne med en pilegrimsvandring mellom de katolske kirkene og en av våre kirker i nærheten. De to reformasjonssøndagene med sosial handling som hovedfokus – skapelse og menneskeverd – ligger kanskje nærest. Slike gudstjenester vil også i dagens Norge fremstå som inkluderende handlinger og vise frem det nye og mangfoldige Norge på en flott måte.

Årets Kirkemøte

Årets Kirkemøte kan beskrives som et Kirkemøte der utfordringen om å utvikle Den norske kirke som et forsonende mangfold, på veien mot et forsonet mangfold, sto i sentrum i fire saker:

• Den liturgiske musikken

For det første skulle en bli enige om hvordan den liturgiske musikken bedre kunne uttrykke den gudstjenestefeirende menighetens enhet gjennom gjenkjennelig liturgisk musikk, og derfor redusere det musikalske mangfoldet som vi har levd med – og mange har lidd under – de siste årene. Dette enhetsbehovet er styrket de siste 20 årene ved den økende mobiliteten i befolkningen. Dette gjør at folk kommer til gudstjeneste i flere kirker. Den store variasjonen gjør at både de som går sjelden i kirken, og de som går ofte, mister gjenkjennelse, og fremmedgjøringen øker. Det gjelder også generasjonen 18–30 som er av de mest mobile og utsetter seg for en utrolig stor mengde påvirkninger og med få steder som uttrykker kontinuitet, rammer og tilhørighet.

Det store mangfoldet vi har hatt de siste 20 årene, gjør Martin Luthers motivasjon for å utvikle Den tyske messen, ganske så aktuell:

Det har vist seg at ”hver og en lager sin egen messe; noen med gode og hederlige forsetter, andre derimot for å stikke seg frem og vise at også de kan sine ting og er i stand til å finne på noe nytt. Med den kristne frihet går det dermed slik at de fleste bruker den til egen lyst og fornøyelse, og bare noen få til Guds ære og til nestens beste ... man må legge vekt på at friheten både står og skal stå i kjærlighetens og nestens tjeneste”.

Han konkluderer:

”... siden den denne ytre ordening ikke er en samvittighetssak for oss overfor Gud, og siden den samtidig kan være til nytte for vår neste, skal vi ut fra kjærligheten – slik Paulus lærer oss (Rom 15,5; 1 Kor 1,10) – strebe etter å være av ett sinn og så langt som mulig ha felles skikker og ordninger; liksom alle kristne har en dåp og ett altersakrament og ingen har fått noe spesielt for seg fra Gud.”

Løsningen i Kirkemøtet ble å redusere antall se-

rier til tre, og inkludere to tilleggsrier for fest- og fastetiden. Imidlertid ble forslaget til den alternative, rytmiske og populærmusikalske serien ikke funnet god nok og ble sendt tilbake til Kirkerådet.

• Dåpsliturgien

Den andre store saken var liturgien for kirkens viktigste enhetsuttrykk, dåpsliturgien. En omfattende høring og utprøving og en innstrammende læreuttalelse fra biskopene som ikke godkjente alternativer ved dåpsbønnen, la grunnlaget for et omfattende arbeid for å skape enhet blant ulike perspektiver på en luthersk dåpsteologi. Det var særlig tre kontroverser som måtte løses. Den ene var barneevangeliets plassering. Til slutt ble beslutningen å flytte det tilbake til inngangen, for å markere at kirken lever ut Kristi ord om å invitere barnet til dåp.

Det var for det andre stor uenighet om den skulle opprettholde tradisjonen fra 1981 da Joh 3,16 ble introdusert i dåpsliturgien, som en del av inngangshilsenen. Diskusjonen avdekket mange ulike synspunkter, delvis teologisk begrunnet. Kirkemøtet valgte å gjøre det mulig å ha Joh 3,16 i liturgien, men ikke som et obligatorisk ledd. Med andre ord kan en frihet til to syn og to liturgiske praksiser innenfor en ellers strammere liturgi. En tilsvarende løsning ble valgt når det gjelder lystenning, som også er en nyere praksis i dåpsliturgien. Også her ble det argumentert langs ulike linjer, men løsningen ble at lystenning er mulig – men ikke obligatorisk.

• Vigselsliturgien

Den tredje store saken var ekteskapsliturgien. Også her er det to forskjellige syn på ekteskaps teologi, som er vokst frem i kirken det siste tiåret, basert på ulik vektlegging av Skriftens forståelse av samliv og ekteskaps historiske utvikling i kirke og samfunn. Et mindretall i Kirkemøtet fastholder kirkens klassiske syn på ekteskapet som en ordning bare for mann og kvinne. I denne striden er også innebygget en konflikt som minner om urkirkens konflikt om omskjæring, i den forstand at et mindretall mener at ulikt syn på ekteskapet ikke kan leve ved siden av hverand-

re i den samme kirken. De mener at dette spørsmålet er så sentralt i den kristne tro at det rettferdiggjør å bryte ut av Den norske kirke og det sakramentale fellesskapet. Denne posisjonen har et samlet Bispemøte og et overveldende flertall i flere kirkemøter avvist. Den store utfordringen har vært hvordan vi skal uttrykke liturgisk, og i vedtaks form, at to ulike syn på ekteskapet lever ved siden av hverandre i Den norske kirkes sakramentale og organisatoriske fellesskap.

Bispemøtets flertall forsøkte i 2013 å løse dette ved å legge akseptering av likekjønnet ekteskap til en liturgi for velsignelse av borgelig inngåtte ekteskap. Dette kunne åpnet for en løsning der Den norske kirke frasa seg den borgelige vigselsmyndigheten. Forsøket ble avvist både av motstandere og tilhengere av likekjønnet vigsel, og Kirkemøtet klarte ikke å komme frem til noe vedtak i 2014. Bispemøtet så at det nye Kirkemøtet var nødt til å finne frem til en måte å håndtere saken på slik at en løsning kunne bli funnet. Inspirasjon ble hentet fra den økumeniske bevegelse og deres konsensusprosess. Den er utviklet for å synliggjøre et forsonende mangfold på vei mot et forsonet mangfold. Metoden ble utviklet for å holde sammen ortodokse, protestanter – av alle avskygninger – og pentakostale kirker. Man mente at den politiske beslutningsmetoden gjennom avstemninger med flertall og mindretall ikke reflekterte kirkens måte å treffe beslutninger på. Nøkkelen ble å utvikle konsensusvedtak som reflekterer hele forsamlingens synspunkter, men fortsatt foretar valg av retning.

BM utviklet vedtaket i tråd med dette. Den formelen kirkens læreorgan – Bispemøtet – fant frem til, har vist seg bærekraftig både i møte med dem som ville ha en liturgi med reservasjonsrett for et mindretall – og for dem som ville sikre at det klassiske ekteskapsynet har en likeverdig plass i Den norske kirke i forkynnelse, liturgi og undervisning. Det var denne siste posisjonen som det store og kvalifiserte flertall på Kirkemøtet besluttet.

Det hevdes at vedtaket er uklart og skjuler uenigheten. Virkeligheten er tvert om. Det uttrykker i formell form to hovedsaker:

- Uenighet om et bibelsk forankret ekteskaps-

syn kan inkludere likekjønnede ekteskap og dermed full akseptering av LHBT-personer, er ikke et bekjennesspørsmål.

- Det er mulig å ha to syn på ekteskapet i samme kirke og synliggjøre dette på alle nivåer i kirken.

Derav følger at min oppgave som biskop er å bidra til at de to ulike synene har rom og frihet i vårt fellesskap – slik man en gang aksepterte ulike syn på omskjæring og fant det forsonende felleskapets pilegrimsvei.

• Ny kirkeorganisering

Det fjerde saksfeltet er hele spørsmålet om hvordan vi skal bygge en organisasjon som spiller kroppsvisjonen av kirken med en enhetlig ledelse med rom for ulike roller, kompetanse og ressurser. I en luthersk kirke er dette ikke et bekjennesspørsmål, muligens med det unntak at all makt ikke må samles ett sted og på ett nivå, profesjon eller organ. Det er dette spørsmålet om lokal ledelse, arbeidsgiverorganisering og maktfordeling horisontalt og vertikalt dreier seg om. Her har vi ennå ikke kommet frem til en løsning, men prosessen er etter årets Kirkemøte etter min vurdering inne i et mer konstruktivt spor.

I Borg bispedømme er vi vel plassert til å prøve ut måter å organisere en enhetlig, lokal ledelse innenfor de rammer Kirkemøtet har gitt. Denne prosessen hadde vært hjulpet dersom staten hadde gjort det en ansvarlig arbeidsgiver og ledelse gjør når organisasjonen står foran betydelige utviklingsprosesser som ikke er basert på sviktende inntekter, nemlig å smøre prosessen med noe romsligere økonomiske rammer. Dette har staten ikke gjort, snarere tvert om. Det betyr at det som kunne ha vært en konstruktiv kvalitetsforbedren-

de prosess, nå blir farget av reelle nedskjæringsbehov – hos oss, noe strammere enn i 2016. Fortsatt klarer vi ved stor fleksibilitet hos medarbeidere, konstruktivt samarbeid med fagorganisasjoner og god ledelse i prostiene, å unngå oppsigelser og nedlegging av prestestillinger også i 2017. 9–10 stillinger i 2017 – i 2016 8 stillinger – må innspares ved hjelp av vakansestyring og fordeling mellom prostiene. Så får vi håpe at Kirkerådet gjør det staten burde ha gjort, nemlig å revidere fordelingsnøkkelen mellom bispedømmene i tråd med endret medlemstall og misjonar nødvendighet.

KIRKEN ER HÅPSTEGN

Når Jesus ber om sine etterfølgeres enhet, er det for at verden skal ha tillit til at Jesus har åpnet veien inn til Guds favn for alle folkeslag, og at menneskene skal praktisere Guds kjærlighetsvisjon i nestekjærlighet og forvaltning av skaperverket. For å gjenta det jeg begynte med: Fryktomme og utstøtte mennesker trenger kirken som håpstejn i et kulturklima noen hver kan bli skremt av. For å avslutte med rabbiner Sack, fra bønnefroksten i Washington: ”Møter du mennesker som fiender, skaper du fiender. Møter du mennesker som engler, blir de engler.” Norge trenger Den norske kirke som en slik kraft i samfunnet. Folk trenger kirken som håpstejn. Da må vi ta inn over oss at verden er for sterk for en delt kirke.

¹ ”An adjectiv defined as relating to or denoting circumstances in which objective facts are less influential in shaping public opinion than appeal to emotion and personal belief.” Webside Oxford dictionaries.

ORD AV LUTHER

OM SAMVITTIGHETEN

Den som tror på Kristus, er sikker i sin samvittighet og rettferdig.

(WA 56. 410:22)

Hvis en har ond samvittighet frykter en til og med for raslingen av et blad.

(WA 19. 211:26)

En ond samvittighet er helvetet selv, og en god samvittighet er paradiset og himmelriket.

(WA 38. 113:7–8)

Hva kan være en større glede enn en glad, sikker og modig samvittighet som setter sin lit til Gud og verken frykter verden eller Djevelen? Og likeledes: Hvor er større sorg og mer tungsinn enn i en ond, motløs og skyldbetyngt samvittighet?

(WA 31 I. 177:2–5)

Uten en god samvittighet og et sorgløst hjerte for Gud (dvs. uten tilgivelse av skylden) kan ingen bli salig.

(WA 2.714:25–26)

Legemet er underkastet all slags besvær. Samvittigheten derimot skal ikke være underkastet noen, fordi den ved evangeliet har frihet fra synden, nøden, loven, helvetet og alle menneskelige bestemmelser.

(WA 25. 312:10–12)

*Sitatene er hentet fra Kurt Aland:
Hva sier Luther? Et Luther-leksikon,
Oslo: Lunde 1974.*

SØNDAGSTEKSTEN

GUNNAR INNERDAL - TORSTEIN EIDEM NORDAL - STEPHEN SIRRSJØ

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN - 3. SØNDAG I PÅSKETIDEN

1. MAI

2. SØNDAG I PÅSKETIDEN

23. APR. 2017

Prekentekest: Joh 21,1–14

Lesetekster: Jes 43,10–13 eller Apg 1,1–5 / 1 Kor 15,12–21

Liturgisk farge: Hvit

DAGEN OG TEKSTENE

I likhet med 2. påskedag kretser 2. søndag i påsketiden fortsatt rundt Jesu oppstandelse og hans møter med disiplene etterpå. Den står slik i tradisjonen med liturgiske markeringer av store festdager helt til den åttende dagen – oktaven. Den musikalske metaforen er også god: Det er samme tone som påskedagen, som fortsatt klinger i en ny fasett.

De tre tekstrekkene har prekentekest som følger på hverandre i Johannesevangeliet: Tomas' møte med Jesus (Joh 20,24–31), vår tekst (21,1–14) og Jesu dialog med Peter (Joh 21,15–19). Alle handler om møter med den oppstandne Jesus. De første versene i Apg er alternativ til

ulike gammeltestamentlige lesetekster for alle tre tekstrekker. Teksten byr for dagen på løftet om Ånden som vender blikket frem mot pinse og en "oppsummering" av hvordan Jesus viste seg for disiplene etter sin oppstandelse. Utdraget fra Jes 43 handler om å være vitner om den eneste Gud og frelser og kan knyttes til symbolikken i disiplenes gjerning som menneskefiskere, som prekentekest trolig også spiller på. Leseteksten fra 1 Kor 15 fortsetter der vi slapp i leseteksten på 1. påskedag. Paulus' poeng om at kristen tro avhenger helt og fullt av Jesu oppstandelse (v 14, 19), er et mulig tilknytningspunkt også i prekentekest.

TIL PREKENTEKSTEN

For folk som kjenner Bibelen og Jesus-fortellingene, er det en nokså åpenbar litterær sammenheng mellom vår tekst og fiskeepisoden i motsatt ende av Jesu gjerning, beskrevet i Luk 5,1–11. Det skjer i samme geografiske område; i begge tekster åpenbarer Jesus noe av sin makt ved å sørge for en underfull fiskefangst etter en fangstfri natt, og i begge tematiseres disiplenes forhold til Jesus og deres oppdrag i tjeneste for ham (særlig om man også tenker med v 15–19 i vår tekst). Hvordan disse tekstene henger sammen historisk-faktisk og traderingsmessig finnes det mange og til dels vidløftige teorier om. Vår tekst synes å være preget av mange symbolske undertoner, men det finnes ingen umiddelbar

grunn til å betvile at det kan ha hendt noe sånt som teksten beskriver.

Det er ikke så lett å si noe sikkert om hva Peter og de andre disiplenes fiskeplan i v 3 er uttrykk for. Noen utlegger det som en slags resignasjon – at de vender tilbake til sitt gamle liv etter alt som har hendt med Jesus, mens andre oppfatter det som en helt naturlig ting å gjøre – man må jo ha mat mens dagene går, og det er ikke noe ukristelig ved å fiske eller utføre sitt yrke. Det er også mulig å se reisen til Galilea (Joh 20 foregår i Jerusalem) som et svar på engelens befaling hos Matteus og Markus (Mark 14,29; 16,7; Matt 26,32; 28,7) om å dra dit for å møte Jesus igjen. I Luk/Apg er det derimot ikke omtale av noen reise til Galilea mellom oppstandelsen og pinsen.

Den disippelen Jesus elsket (v 7; jfr 13,23; 19,26; 20,2), er navnet på en karakter i Johannesevangeliet, som tradisjonelt er forstått som disippelen Johannes, sønn av Sebedeus. Moderne ekegeter diskuterer livlig hvem det er snakk om, og hans forhold til forfatteren. Benevnelsen er uansett et vakkert uttrykk (særlig som en selvbetegnelse!) for hva det er å høre Jesus til; det er at han elsker oss (først).

Bibel 2011 oversetter noe omskrivende i v 7 at Peter ”hadde tatt av [kappen]”; dvs. han var naken (gr. *gymnos*, evt. bare kledd i undertøy) mens han fisket. Påkledning før man hopper i vannet høres da underlig ut, men skal trolig signalisere respekt for Herren han skal møte.

200 alen (v 8) tilsvarer ca. 100 m, ikke lange ro- eller svømmeturen. De andre disiplene hadde det ikke fullt så travelt som Peter og valgte den tradisjonelle ankomsten til land igjen. Peter er den litt utbusende og utålmodige også i andre tekster.

Bålet i v 9 (gr. *anthrakia*) er samme ord som i Joh 18,18, og det brukes bare disse to steder i NT. Det er trolig et litterært hint til koblingen mellom Peters tre fornektelser under forhøret og Jesu tre spørsmål teksten som følger.

Antallet 153 fisk har trolig en eller annen form for symbolsk betydning; det virker pussig å ha med denne opplysningen bare sånn for faktakunnskapens del. Teoriene er mange, men argumentene for dem ofte svake. Kirkefader Hiero-

nymus sier at man regnet med at det fantes 153 fiskesorter i gammel tid, men det er ikke så lett å belegge denne påstanden i andre kilder, og han har kanskje rotet med tallene. 153 er også summen av 1+2+3+4+5.. osv. tom. 17 (10+7) og det kan knyttes andre matematiske resonnementer til tallet som da står for en form for helhet. Det mest nærliggende poenget er altså at disiplenes menneskefiskerfangst skal bli mennesker fra alle folkeslag, hele menneskeheten, samlet i ett nett som ikke revner.

At Jesus gir brødet til disiplene (v 13), er lik andre fortellinger om møtet med den oppstandne naturlig å forstå som en henspilling på nattverden. Det er aller tydeligst i fortellingen om emmausvandrerne som fikk øynene åpnet og så hvem Jesus var, da han brøt brødet (Luk 24,30f).

TIL PREKENEN

Dagen kan være anledningen for en litt grundigere ettertanke og refleksjon etter påskemorgens mer umiddelbare begeistring. Er han virkelig oppstått? Ja, det er han. Han er kroppslig til stede blant sine disipler, snakker med dem og spiser, midt i en hverdagslig fisketur. Hva innebærer det? Hvilken betydning har hans oppstandelse for oss? Her kan prekenteeksten i 1 Kor 15 med sin mer refleksive og læremessige tilnærming gi stoff. Jesus har oppstått; det innebærer også et håp om vår kroppslige oppstandelse til et uforgjengelig, syndfritt liv.

Som i flere av oppstandelsestekstene er Jesus til stede blant disiplene som både kjent og ukjent på én gang. På den ene side er han seg selv lik og gjenkjennelig; på den annen side er han ukjent og lite håndgripelig før han gir seg åpent til kjenne. Dette motivet kan knytte an til våre egne opplevelser av Jesus som nær og fjern, kjent og ukjent ved forskjellige anledninger. I dette bilde er predikantens oppgave å gjøre som den disippelen Jesus elsket – å proklamere: ”Det er Herren!” – peke ham ut for menigheten, vise at vi kan tro at han er der til stede i våre liv med sine livskrefter, sitt håp. Kan du tegne ham så levende og viktig for menighetens øyne at de så å si hopper i sjøen for å komme frem så fort så mulig? Det går også an å vende blikket mot nattverden

som stedet der han lar seg finne, der våre øyne åpnes så vi ser ham (jfr. nattverdbønn D).

Å stå i tjeneste som vitner om den oppstandne er et annet mulig tema til prekenen. Da kan man understreke tekstens karakter av en slags gjeninnsettelse av disiplene i tjeneste for Jesus etter hans død og oppstandelse. Dette kan også forankres i Luk 5 som en fornyelse av et opprinnelig kall til å kjenne Herren og gå i tjeneste for ham; forholdet til ham er et "livsløpforhold" med viktige hendelser både først og sist. Her kan det være mye å kjenne seg igjen i også for dagens kristne som har vandret med Jesus noen år.

SALMER

Det bare å boltre seg videre i flotte påskesalmer, kanskje særlig noen av dem vi dessverre ikke fikk plass til på påskedag ...

Særlig aktuelle til tekstene er:

203 De trodde at Jesus var borte (Joh 21)

212 Å gledesfylte stund (1 Kor 15)

Påskesalmer med nattverdtematikk (jfr. prekenstekstens v 13):

187 Se Krist, som lå i dødens bånd (v 7)

207 Livet vant, dets navn er Jesus (v 3)

214 Han sto opp før dagen demret (v 3)

GUNNAR INNERDAL
FØRSTEAMANUENSIS I SYSTEMATISK
TEOLOGI, NLA HØGSKOLEN, BERGEN
GI@NLA.NO

3. SØNDAG I PÅSKETIDEN

30. APR. 2017

Prekentekest: Joh 10, 11–18

Lesetekster: Esek 34, 11–16 eller Apg 2, 36–41 /

1 Pet 2, 20–25

Liturgisk farge: Hvit

TIL DAGEN

Søndagene etter påske er med rette kalt "i påsketiden". Dette markerer tydeligere at påsken ikke slutter ved 2. påskedag, men strekker seg helt til pinse. Denne dagen kalles gjerne "den gode gjeters søndag", en tematikk vi finner spor av helt siden middelalderen. Hele dagen preges av gleden over at Jesus er til stede i verden, at han viser omsorg for alle, og at han kaller kirkens ledere til å etterligne hans eget gjetersinn.¹

TIL TEKSTEN

Rett før vår tekst har Jesus sagt at han er "porten inn til sauene" (10,7), en passasje som kommer rett etter helbredelsen av den blindfødte (9, 1–12). Her leser vi videre hvordan den blinde blir ekskommunisert av fariseerne (9, 13–34), og hvordan Jesus reagerer på at han kastes ut av synagogen (9, 35–41).

Når vi nå leser Jesu ord "Jeg er den gode gjeteren", er dette følgelig en motsetning til han som "bare er en leiekar" (μισθωτός). Samtidig kan det også leses som en motsetning til "de blinde" fariseerne (v 9, 39), som ikke fører ut (ἐκβάλη, 10, 4) sauene i innhegningen til "liv og overflod" (v 10), men som kastet ut (ἐξέβαλον 9, 34) den blinde til skam og fordømmelse.

Jesus gjentar at han er den gode gjeter (ὁ ποιμὴν ὁ καλός, v 11 og 14), og nevner flere ganger at han gir sitt liv (v 11, 15, 17f). Dette beskriver noe av intensiteten i hendelsesforløpet som har funnet sted og hva dette har vekket i

Jesus. Repetisjonene viser at dette er viktig for Jesus å få fram, for fariseerne som avviste den helbredede blindes vitnesbyrd, avviser ikke bare Jesus som den gode gjeter, men også som porten (*ῥῆ Θύρα*, som også kan bety *mulighet*), ”fordi deres gjerninger er onde” (Jfr. 3,16ff).

Leiekaren mangler kvalitetene til den gode gjeteren. Han eier ikke sauene, tar ikke ansvar og har ikke omsorg. Leiekaren flykter, og flukten gjør at ulven slipper til. Den gode gjeteren kjenner sauene og gir sitt liv for dem. Senere konkretiserer Jesus: Det er jeg som gir livet mitt for sauene (v 15).

Jesus nevner deretter andre sauer ”som ikke hører til denne flokken” (v 16). Tradisjonelt ville vi kanskje sagt at dette er Jesu måte å inkludere andre folkeslag i frelsen, og ikke bare israelsfolket. Slik gir det mening, det Peter skriver til hedningkristne i vår episteltekst denne søndagen, idet han refererer til Jesus som ”hyrde for deres sjeler” (1 Pet 2,25). Men i Matteus sier Jesus noe annet: Her sendes disiplene ut med det påbud at de ikke skal ta veien til hedningene, men ”heller til de bortkomne sauene i Israels hus” (Matt 10,6). Videre understreker Jesus dette foran den kanaaneiske kvinnen: ”Jeg er ikke sendt til andre enn de bortkomne sauene i Israels hus” (Matt 15,24).

I vår tekst er Jesus i konflikt med fariseerne, noe som skjer ganske ofte i Johannesevangeliet. Da er det også gjerne med en dispuTT basert på Jesu uttalelser angående Israels Gud som sin egen Far. Er det fariseerne han da referer til, i det han sier ”denne flokken”? Hvis vi sier verset med forakt, og oversetter ”*kal*” med et mer insisterende ”og”, får vi dette utsagnet (min oversettelse): ”Det er jeg som gir livet mitt for sauene. Og jeg har virkelig andre sauer. De hører ikke til denne flokken (Les: Fariseerne). Og de skal jeg sannelig lede! De skal høre min stemme (Les: Fariseerne hører ikke min stemme), og det skal bli én flokk og én gjeter (Les: Fariseerne flykter, og flokken spres).

Flere gjetere kunne ha sauene sine i samme innhegning. En gjeter samlet sine sauer ved å kalle på dem, og da visste sauene hvem de skulle følge etter – ikke på grunn av ordene gjeteren brukte, men på grunn av stemmen til gjeteren

sin. Teksten understreker nemlig at det er slik den gode gjeteren får samlet alle sauene sine: De kjenner gjeteren (v 14), og de hører stemmen hans (v 16; jfr. v 3f).

Endelig understreker Jesus at den død som nå ligger foran, den er frivillig. Dette er hans livsvei og oppdrag (v 18), et oppdrag han har fått av sin ”Far”. Med dette tegnes det usynlige Guds rikeprosjektet over det synlige aspekt av Israel som Guds utvalgte. Oppdraget strekker seg ut over. Den gode gjeter har et kall til å dø, men stemmen skal høres, og det skal bli én flokk og én gjeter.

TIL PREKENEN

Jesus kunne snakke om landbruk, og alle som lyttet til ham, skjønte hva han mente. Min generasjon skjønner ikke hva Jesus mener. Min farfar (f. 1922) var gjetergutt, og hans generasjon hadde naturlig nok en helt annen tolkningsramme til Jesu lignelser tilknyttet landbruk, dyrehold og mye mer.

Før krigen var vi gjerne selvforsynte; vi visste konkret hvor maten kom fra, og vi betalte med mynter og sedler. Nå er hverdagen en annen. Står vi i fare for å miste aspektet med gjeteren? Barna mine vet lite om produksjon av mat, og betaling med mynter skjer ytterst sjelden. De har sett sauer på gård, men aldri hentet mat derfra. Hva skal vi med den gode gjeteren?

I helhetsbildet med leiekarer og ulv blir perspektivet noe bredere. Hvem er vår tids leiekarer og ulver? Ateist og forfatter Bjørn Stærk tolker i sin siste bok Å sette verden i brann fariseerne og de skriftlærde som ”politikere og intellektuelle”.² Fariseerne kan jo forstås som et religiøst parti. Hvis det er slik i vår tekst at Jesus referer fariseerne ved å kalle dem for leiekarer, hvordan ville han da talt til våre vestlige politikere?

Det siste vi trenger mer av i dag, er politikerforakt. Vi trenger (kristne) mennesker som engasjerer seg politisk, like mye som vi trenger mennesker som vil engasjere seg i menighet og idrettslag. Vi trenger å styrke vårt demokrati, og vi trenger å beskytte det. Poenget mitt er likevel at politikk misbrukes, og vi aner fatale konsekvenser av dette – om ikke i vår egen kommune – så i hvert

fall på verdensbasis. En leikar redder sitt eget skinn på bekostning av sitt rykte. Han er midlertidig. Han presses. Han avfeier det hele som falske nyheter. Da er det noe annet med den gode gjeteren: Han gir sitt liv.

Jesu død er ikke en protest mot det politiske systemet. Jesus døde ikke som en sliten aktivist. Han led for deg og meg, ja, for at hele verden skulle se at Gud ikke har overgitt verden til dempoter. Vi skal ikke jage etter sjelens frelse som om det var en profit. Kirkens oppdrag er å forkynne håpet i denne verden: At Gud skal gjennomføre sin frelsesplan ved oppstandelsen fra de døde. Denne sannhet skal kirken kommunisere inn i en verden som har avskrevet sannhet og byttet det ut med alternative fakta. Hvordan? Kanskje vi kan begynne med menigheten og la den være stedet der mennesker blir styrket i å leve det kristne livet. Slik kan livet vårt bli en etterfølgelse vendt mot Den gode gjeteren.

SALMEFORSLAG

Inn: Han sto opp før dagen demret (214)

Mellom tekst: Jeg løfter mine øyne opp til fjellene (327)

Etter preken: Livet vant, dets navn er Jesus (207)

Nattverd: Kor stort min Gud at eg dit barn får vera (323), Opp, jublende sang (605), Vi er et folk på vandring (618)

Slutt: Døden må vike for Gudstrokes krefter (209)

Familiepreg: Tett ved sida mi går Jesus (361), Jeg er trygg hos deg (786)

¹ Kopperud, Tore *På vandring gjennom kirkeåret* Luther Forlag Oslo 1992; Halldorf Peter *Hellig år* Luther Forlag Oslo 2012.

² Stärk, Bjørn (2016) s 283.

TORSTEIN EIDEM NORDAL
SOKNEPREST I BOGAFJELL
TORSTEIN.NORDAL@SANDNES.KIRKEN.NO

1. MAI

2017

Prekentekest: Luk 6,31–36

Lesetekster: Jes 58,6–10 / 1 Joh 4,16–21

Liturgisk farge: Grønn

TIL DAGEN

– "I ARBEID MOT RIKARE MÅL Å TRÅ"

Arbeidernes internasjonale kampdag har historiske røtter til Paris og hundreårsjubileet i 1889 for den franske revolusjon. Her i Norge ble 1. mai offentlig flaggdag i 1935 og innført som fridag i 1947. På bakgrunn av industrialisering og en voksende arbeiderbevegelse ble dagen i noen urbane strøk feiret mer enn selveste 17. mai. 1. mai bød på friluftsmøter, barnetog, norske flagg, faner, fester, sanger og musikk. Demonstrasjoner og politiske taler om arbeidsforhold og lønnskamp har hatt sin gode virkning for oss som kom etter. Det hadde sin pris for dem som aktivt jobbet for bedre arbeidsbetingelser og dermed bedre livssituasjon. Datidens kampsaker er i all hovedsak nåtidens selvfølgeligheter. Historieløsheten gjør at vi kan ta for lett på 1. mai og det dagen står for. For mange er 1. mai redusert til en kjærkommen fridag. At dagen i år faller på en mandag, gjør helgen ekstra lang. De stedene hvor det fortsatt feires gudstjeneste denne dagen, har i mange tilfeller vært preget av arbeiderbevegelsen. Ønsket om synlighet og samarbeid kan være grunner til at kirkelig nærvær blir en viktig del av dagens program i slike lokalsamfunn.

Hvilken plass har teologien siden 1. mai allerede er breiddfull av antropologi og sosiologi? En fellesnevner for disse forskjellige fagområdene, og for arbeiderbevegelsen og kirken, er etikken. Bibeltekstene sier noe viktig om hva som er det gode, det sanne og det skjønne i livet. Dette viser salmen "Å leva, det er å elska" oss i kortform.

Den hvelvingen salmen spenner over oss – hvor vi i arbeid trår mot ”rikare mål” – er samtidig en nådens hvelving. Programmerklæringen er at vi kan og skal gjenspeile Gud og hans himmel. Siden enhver gudstjeneste rommer både lov og evangelium, hører begge deler hjemme også denne høytidsdagen. Dersom kristen tro reduseres til et stykke moral, blir den lovisk. I forkynnelsen må det derfor lyde mer enn etikkens retningslinjer for det gode liv. Prekenen tilføyer en teologisk dimensjon til arbeiderbevegelsens kampdag gjennom å pakke opp gaven som evangeliet er. Prekenteeksten adresserer menneskelige relasjoner mer enn arbeidsliv og lønnspolitikk. Den gir et holistisk syn på mennesket forstått som Guds skapning i verden, og ikke bare som arbeider eller lønnsmottaker.

TIL TEKSTEN

– ”Å SPEGLA GUDS HIMMEL AV”

I denne innrammingen av etikk står 1. maibudskapet seg godt med bibeltekstene for dagen. Først taler Jesaja om den rette fasten som er å sprengre bånd, sette undertrykte fri, dele brød med sultne og huse hjelpeløse og hjemløse. Dette er ikke aktiviteter som profeten lar stå på egne bein. Fundamentet for det hele er rettferdighet og Guds velsignelse. Videre møtes arbeiderbevegelsens mye brukte ord *solidaritet* og kirkens tale om *nestekjærlighet* i leseteksten hentet fra Johannes’ første brev. Kjærligheten er fullendt når vi lever det dobbelte kjærlighetsbudet. Johannes skriver at den som elsker Gud, også må elske sin bror. Kjærlighet er ikke først og fremst en følelse; det er valg og handling.

Disse motivene klinger videre gjennom evangelieteksten som er en del av sletteprekenen (Luk 6,20–49). Prekenteeksten utgjør andre del av et avsnitt om det å elske sine fiender (6,27–36), og følger like etter kapitlets åpningsord som er saligprisningene og veropene.

Perikopen innledes med den gyldne regel. Så følger en stilisert, treleddet formel. Alle tre versene (32, 33 og 34) har lik setningsoppbygging. De fremhever trekløveret å elske, gjøre godt og låne ut. Her er takke (*χαρίζ*) det gjennomgående plussordet framfor noe. Det favner mer enn takk

og betegner også nåde, gunst og velvilje. I disse versene sammenlignes synderne med disiplene. Allment er det både naturlig, rimelig og moralsk å gjengjelde godt med godt. Derfor er det ingen prestasjon, men god folkeskikk for både syndere og disipler. Så langt likheten. Forskjellen er forventningen om gjengjeld og gjensidighet. Guds kjærlighet (*ἀγάπη*) og godheten viser seg når den er virksom utover den engere krets, og når den ikke forventer å få noe tilbake. Som det svenske ordtaket sier: ”Elsk meg mest når jeg fortjener det minst, for da trenger jeg det mest.” Verbet *φιλοῦσι*, som refererer til en instinktiv følelsesmessig tilknytning, er ikke valgt. Verbet *ἀγαπῶσιν* uttrykker derimot en holdning basert på dømmekraft. Det betyr at kjærlighetens mål eller objekt er bevisst valgt. Paulus skriver i 1 Kor 13 at kjærligheten ikke søker sitt eget. I stedet søker den sin motsetning; den søker også oss.

Det radikale i budskapet summeres i vers 35: ”Elsk deres fiender, gjør godt og lån bort uten å vente noe igjen.” Dette skal ikke disiplene gjøre for å være moralske forbilder. Jesus sier at slike handlinger gir stor lønn og at ”dere skal være den høyestes barn” (*υἱοὶ Ὑψίστου*). Dette uttrykket brukes stort sett bare om Jesus. Vi finner det åtte ganger i NT, og seks av disse forekomstene er lukanske. Et likende begrep er det ”Guds barn” (*τέκνα Θεοῦ*) som Paulus ynder å bruke. Teksten avslutter med oppfordringen om å være barmhjertig (*οἰκτίρμονες*) ”slik deres Far er barmhjertig”. Han er god både mot syndere og utaknemlige. Derfor skal Jesu disipler også være det.

TIL PREKENEN

– ”Å FINNA DET STØRSTE VERD”

Den gyldne regel innleder prekenteeksten og er et godt springbrett uansett hvilken retning man velger videre for prekenen. Den gyldne regel er fellesgods i svært mange religioner og livssyn, og gjenfinnes også i Kants kategoriske imperativ. I Bibelen er den positivt formulert som et påbud om å gjøre godt, mens en negativ versjon ville være et forbud mot å gjøre galt. God pedagogikk har lært av psykologien: Det vil ofte være bedre å forsterke det positive gjennom å gi feedback på det som fungerer, framfor å fokusere på alt det

man ikke skal gjøre. Den gyldne regel har et stort fortrinn gjennom å være kort og retningsgivende for et utall situasjoner, framfor en liste med konkrete påbud og forbud. Regelen er kalt en minimumsetikk og er en lærebok i seg selv. Det er viktig å bekrefte det vi har til felles.

Alle mennesker har en moral, syndere som disipler. Karsten Isachsen skriver at synd trives like godt i moral som i umoral. Og det finnes lite empiri for at kristne nødvendigvis er mer moralske enn andre. Enhver er i stand til å gjøre godt, uavhengig av tro, både mot dem man mener måtte fortjene det, og mot dem man synes slett ikke fortjener godhet. Hvilke motiver og intensjoner folk har med sine gode handlinger, kan vi ikke vite helt sikkert. I anledning den katolske kirkes helgenkåring av Mor Teresa sist høst tok kritiske røster til orde og stilte spørsmål ikke bare ved hennes praksis, men også ved intensjonene hennes. Den gyldne regel er en handlingsregel som peker på den praktiske virkelighet, å la Nikes motto: "Just do it!"

Den gyldne regel er innbakt i det dobbelte kjærlighetsbud (5 Mos 6,5) og gjenfinnes i andre del: "Du skal elske din neste som deg selv". Hos Matteus (7,12) finner vi den gyldne regel etterfulgt av Jesu ord om at dette er loven og profetene i en sum (22,40). Et bokprosjekt inviterte femten forfattere fra Norden til å tolke og gjendikte bibeltekster. Det resulterte i Barnebibel fra nord (IKO-forlaget, 2014). Lilja Scherfig fra Danmark skriver om Den gyldne regel med utgangspunkt i barns hverdagsliv og undring:

*Elsker du røde ballonger?
Så gi en ballong til meg
Elsker du hjemnebakt kake?
Så del den med meg, la meg smake
Synes du ondskap skal stoppes?
Så le ikke med når det mobbes
Hater du sinne og surhet og galle?
Så tal pent til meg, og til deg og til alle
For vi er forbundet langt mer enn vi tror
Som søster og bror. På Guds grønne jord
Og alt det du elsker at jeg gjør for deg
Det elsker jeg også at du gjør for meg
Elsker du røde ballonger?
Så her. Du får en av meg.*

Diktet sier noe om at vi er grunnleggende like. Mennesker deler de samme behov og drømmer. Derfor skal vi også dele det vi har med hverandre. Alle ønsker å møte kjærlighet, godhet og praktisk hjelp. Det skjer i gode relasjoner. Det skulle bare mangle at det ikke skjer i nær familie og vennskap. Men også der forventer vi et takkens ord, og gjerne gjengjeld neste gang når vi selv trenger hjelp. De sterkeste vitnesbyrd om godhet mellom mennesker er sjelden fra de nære relasjoner. Oftest er de fortellinger hvor man ikke skulle forvente at godheten utfoldes, eksempelvis slik den barmhjertige samaritan viser godhet, mens presten og levitten går forbi.

Guds kjærlighet overskrider gjensidighetens logikk. Den forutsetter ikke tankegangen om bytting og gjengjeld, som vi er så kjent med og nærmest programmert til å følge. Den stiller ikke betingelser, og nettopp det gjør den så vanskelig å forstå. For vi vet at "there is no such thing as a free lunch". En gave er sjelden betingelsesløs, men etablerer eller uttrykker et forhold der vi kjenner at vi må gi noe tilbake. Å få en gave kan forplikte. Bjørnstjerne Bjørnson velger en mer idealistisk inngang når han skriver at "alt som lever er underlagt kjærlighetens gjenskapermakt". Det er kirkens oppgave å minne mennesker om at godheten ligner såkornets kraft, at den har spirekraft også under vanskelige forhold og gir bærekraft i livet.

Et poeng i preteksten er at mennesker kan gjenspeile Gud i hans barmhjertighet. Jesus forstår dette som en slags familielikhet mellom oss og Gud (Luk 6,36). Eplet skulle ikke falle langt fram stammen. Arbeidernes internasjonale kampdag er, som nevnt, knyttet til hundreårsmarkeringen av den franske revolusjon og kravet om "frihet, likhet, og brorskap". Disse verdiene samsvarer med budskapet i evangelieteksten. De gir et ideal å strekke seg etter. Praksis viser at idealer er vanskelige å omsette i konkret handling. Men det betyr ikke at verdier og standarder må oppgis. Heller ikke møter vi kjærligheten i ren form, men representasjoner av den. Vi har likevel mulighet til å modellere Guds kjærlighet i hverandres liv, og avbilde fliker av den, stykkevis og delt. Vi kan trå mot "rikare mål", og kristen

tro er realistisk nok til å ta høyde for at vi også kan trå feil. En fortolkning av dette finner vi i salmen ”Herre, du vandrer forsoningens vei” (737). Tore Littmarck skildrer Gud som forsoningens, frihetens, forbrødringens og himmelens Herre. Det er et ekko av ropet om ”frihet, likhet og brorskap”, men vel og merke en kristen fortolkning der Gud får være Gud. Likhet mellom mennesker er noe annet enn likhet mellom mennesker og Gud. Mennesket får også være menneske ved at Littmarck i hvert vers har bygget inn Birgitta av Vadstenas bønn: ”Vis du oss veien, og gi du oss vilje å gå den.”

SALMER

666 Å leva, det er å elska
724 Stjernene lyser fremdeles i mørket
679 Du viste oss veien til livet
737 Herre, du vandrer forsoningens vei
712 Himmelske Far, du har skapt oss
744 The kingdom of God
699 Hører du den hemmelige sangen

STEPHEN SIRRIS
DOKTORGRADSTIPENDIAT,
VID VITENSKAPELIGE HØGSKOLE,
DIAKONHJEMMET
STEPHEN.SIRRIS@VID.NO

luther

Kari Fure FLUKTEN FRA SYRIA OG IRAK

199,-

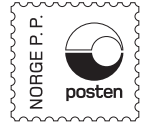
Flere millioner mennesker flykter fra sine hjemland i Midtøsten. Blant disse er det mange kristne. De drives vekk fra områdene der den kristne kirke først etablerte seg. Slik kuttes kirkens røtter.

I Flukten fra Syria og Irak forteller Kari Fure om møter med mennesker som står midt i dramaet. Hun har snakket med flyktninger og kirkeledere, politikere og personer som risikerer livet for å hjelpe – og orientalske kristne som starter et nytt liv i Tyskland, Sverige og Norge.

Fure setter enkeltskjebnene inn i en politisk og historisk sammenheng. Hun drar linjene til folkemordet i Tyrkia for hundre år siden, og spør hvorfor de religiøse motsetningene i Syria og Irak ble så dype. Fure har også møtt folk som drømmer om trygghet i en selvstyrt provins for kristne og andre minoriteter på Ninive-sletta i Nord-Irak.

Les den spennende historien!

www.lutherforlag.no

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, førstelektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>